

เทศน์อบรมฆราวาส ณ สวนแสงธรรม
เมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๓๕

ความเคารพเป็นประเพณีอันดีงาม

ไม่มีเสือมีอะไรปูนะวัดนี้ ปล่อยให้เป็นธรรมชาติ เวลาคนลงไปแล้วก็ปิดกวดเซ็ดดู ก็ต้องอยู่เป็นธรรมชาติยั้งนั้น ดีกว่าที่จะหาเสือมาปูทั้งศาลา โอ้ ! ไม่ไหวกรรมฐานยุ่งกับเสือกับหมอนยั้งนั้น เพราะเรื่องเสือกับหมอนนี้โลกเขายุ่งกันพอแล้วใคร ๆ ก็ยังจะไม่เอาเสือกับหมอนติดคอมมาเท่านั้นเอง เพราะมันสนิทกันมากกับสิ่งเหล่านี้ เพราะยั้งนั้นจึงว่ามัจฉิมา มัจฉิมา มันแปลว่าอะไร แปลว่า กลางเสือกกลางหมอนว่างั้น ไม่ใช่กลางอรรถกลางธรรมแล้ว มันกลายเป็นกลางเสือกกลางหมอนเลย ที่นี้เลยไม่ได้ปู ก็หาทางออกมั่งซิ เพราะกรรมฐานยอมจนตรอกได้หรือ คน ! ต้องออก

คนแน่นทุกวันแหละ ตอนเช้า ส่วนมากตอนเช้า วันปกติเหมือนมีงานเต็มทุกวัน อย่างเมื่อเช้านี้ฝนตกด้วย วันเสาร์ด้วยเต็มไปหมด ข้างล่างแน่นยิ่งกว่าข้างบน คนมากต่อมาก วันเสาร์อาทิตย์นี้ถ้าฝนไม่ตกละก็เต็ม บริเวณนี้เต็มไปหมดเลย

วันนี้พี่น้องได้มีโอกาสมาบำเพ็ญกุศล ตามหลักอริยประเพณีของพระพุทธเจ้าที่พาดำเนินมา ท่านถือความเคารพเป็นสำคัญมาก พระจะเป็นมหากษัตริย์มาบวชก็ตาม ต้องถืออายุพรรษา ใครบวชก่อนใครบวชหลังให้ทำความเคารพตามอาวุโสกันเด นี่คือหลักพุทธศาสนา ถือความเคารพเป็นสำคัญมากที่สุด เดียว โลกเราจึงปฏิบัติตามนั้นมาเรื่อย ๆ เฉพาะอย่างยิ่งชาวพุทธเรา ก็ต้องปฏิบัติตามนั้น มีความเคารพตั้งแต่พ่อแม่ปู่ย่าตายาย ครูอาจารย์ มาเป็นลำดับลำดับ ถึงขั้นพี่ชั้นน้องนับถือกันมาเป็นลำดับลำดับ นี่เป็นความเคารพซึ่งเป็นประเพณีอันดีงาม ไม่อาจเอื้อมในที่ต่ำสูงต่าง ๆ รู้จัก เรียกว่า อุตตัญญูตา คือรู้จักตน รู้จักท่านผู้เกี่ยวข้องกับตนเป็นคนประเภทใด ก็เคารพนับถือตามนั้น ๆ

ยกตัวอย่าง เช่น พระสารีบุตร เป็นพระอรหันต์ด้วย เป็นอัครสาวกข้างขวาของพระพุทธเจ้าด้วย เวลาได้บรรลุธรรมแล้วไม่ได้ถือองค์ท่านเลยว่าเป็นอัครสาวกเบื้องขวาของพระพุทธเจ้าทั้งเป็นพระอรหันต์ แต่ท่านเคารพในคุณธรรมที่ท่านได้เห็นอรรถเห็นธรรมมาจากผู้ใด ก็คือท่านพระอัสสชิ ซึ่งเป็นพระอรหันต์องค์หนึ่งในจำนวนเบญจวัคคีย์ทั้งห้า เมื่อพระอัสสชิท่านอยู่ในสถานที่แห่งหนตำบลใด พระสารีบุตรจะต้องกราบไหว้น้อมเคารพบูชาไปตามสถานที่ท่านอยู่นั้น ๆ นี่เพราะความเคารพ นี่เป็นหลักสำคัญ นี่คือพระอรหันต์เคารพกัน ท่านเคารพอย่างแท้จริงในอรรถในธรรมทั้งหลาย ไม่ได้ทำแต่เพียงสักกิริยา คือการทำแต่กิริยาเพื่อความสวยงามนี้เป็นประเภทหนึ่ง พร้อมด้วย

จิตใจนี้เป็นประเภทหนึ่ง แล้วท่านผู้มีจิตใจที่บริสุทธิ์แล้วเคารพกันเป็นอีกประเภทหนึ่ง เป็นหลายชั้นหลายภูมิ

นี่บรรดาพี่น้องทั้งหลายที่มานี้ก็มากกราบไหว้บูชาครูบาอาจารย์ มีท่านมหาเถร เป็นผู้นำ ตามธรรมดาก็ต้องเป็นผู้นำ ในครอบครัวหนึ่ง ๆ ก็มีผู้นำคือ พ่อครัว แม่ครัว พ่อบ้าน แม่บ้าน เป็นผู้นำ จากนั้นก็เป็นผู้ใหญ่บ้าน กำนัน อำเภอก ผู้ว่าฯ จนกระทั่งครอบครัวประเทศไทย ก็คือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเรา มีหลักมีเกณฑ์เป็นที่เคารพ เป็นที่เกาะ เป็นที่ยึด เป็นลำดับลำดับอย่างนี้ นี่บรรดาท่านทั้งหลายที่มาก็มีท่านผู้นำมา คือ ท่านมหาเถร นำมา ไม่ยั้งงั้นก็เกาะกันได้ติดยาก เมื่อไม่มีจุดศูนย์กลาง ซึ่งเป็นที่ลงที่ยึดกัน จึงต้องมีจุดศูนย์กลางคือท่านผู้ใดผู้หนึ่งเป็นผู้นำแล้วก็มา เมื่อมาแล้วผลประโยชน์ที่เราจะพึงได้รับนั้นก็หลายอย่างหลายประการ

ตั้งแต่เริ่มจะมาพอรบข่าวเรื่องราวของกุศลชู้ทาง ต่างคนก็ต่างนึกน้อมถึงเรื่องบุญกุศลในขณะนั้นจิตจะไม่คิดเรื่องอย่างอื่นอย่างใด จะคิดถึงเรื่องบุญเรื่องกุศลนั้นเริ่มเป็นบุญเป็นกุศลเบิกทางให้จิตใจของเราเดินได้กว้างขวางแล้วเวลานั้น เพราะอารมณ์อย่างอื่นมีแต่ทำให้จิตใจตีบตันอันตู่ ถึงจะคิดไปเรื่องขอบเขต จักรวาลก็ประเทศก็จักรวาลก็ทวีปก็ตาม ส่วนมากมักจะเป็นอารมณ์ให้ตีบตันอันตู่ เมื่อคิดไปมาก ๆ แล้วก็หายใจไม่ออกแน่นหัวอกตกใจเดือดร้อนวุ่นวายทั้ง ๆ ที่เรื่องนั้นยังไม่มีมา แต่อารมณ์ของจิตนี้มันสร้างขึ้นหลอกตัวเองได้อย่างสบาย ๆ เราทั้งหลายก็เคยได้เชื่ออารมณ์เหล่านี้มามากต่อมาก ไม่ว่าท่านว่าเรา ไม่เลือกชาติชั้นวรรณะและเพศวัยใด ๆ

สิ่งเหล่านี้มันเกิดอยู่กับใจของเราทุกคน แล้วปรุงออกมา วาดภาพออกมา แล้วก็ถ้าสิ่งใดที่ควรจะเป็นความเพลิดเพลิด ก็เพลิดเพลิดไปตามอารมณ์แห่งความวาดภาพของตน สิ่งใดที่ควรจะเป็นความโศกเศร้าเหงาหงอยเสียอกเสียใจทั้ง ๆ ที่เรื่องนั้นยังไม่มาถึงก็เกิดขึ้นแล้วเป็นขึ้นแล้วภายในหัวใจ ที่ออกมาจากความหลอกลวงของสังขาร ความคิด ความปรุง สัญญา ความคาดหมายนั้นแล นี่มันเป็นของสำคัญอย่างนี้ แต่เราได้คิดทางด้านการศึกษา วาดไปทางไหนก็เป็นแต่เรื่องการศึกษา อันนี้ไม่เรียกว่าเราหลงด้วยการวาดภาพ

เพราะคำว่าธรรมนี้เป็นของจริง พระพุทธเจ้าประเสริฐด้วยธรรม พระสงฆ์สาวก ประเสริฐด้วยธรรม สรรณะของพวกเรานี้เป็นผู้ประเสริฐแล้วด้วยธรรม เราคิดถึงท่านผู้ใด ครูบาอาจารย์องค์ใดวัดใดก็ตาม ซึ่งล้วนแล้วตั้งแต่มีคำว่าธรรม ธรรมนี้ครอบอยู่แล้ว จึงเป็นกุศลจิตของเราอย่างมากมายก่ายกองตั้งแต่ขณะที่คิดแล้ว จนกระทั่งถึงเวลาที่เราก้าวออกเดินทางมา เราก็ระลึกอยู่เสมอว่าเราจะไปวัดนั้นวัดนี้กราบครูบาอาจารย์องค์นั้นองค์นี้ ล้วนแล้วแต่เป็นภาพพจน์ที่ติดจำแก่พวกเราทั้งนั้น จนกระทั่งถึงได้มา

ตามสถานที่ต่าง ๆ ที่เรากำหนดกฎเกณฑ์เอาไว้แล้ว เช่น บัดนี้ก็มาถึงวัดป่าบ้านตาด ท่านทั้งหลายก็กำลังได้ยินได้ฟังอรรถธรรม นอกจากจะเห็นวัตวาอาวาสศาสนาและครูอาจารย์ทั้งหลายตลอดพระเณรในวัดนี้แล้ว เรายังได้ยินได้ฟังอรรถธรรมที่เราจะนำไปเป็นข้อคิดเครื่องเบิกทางของเราให้กว้างขวางออกไปเพื่อสุคติ เพื่อความราบรื่นดีงามในการอยู่การไปของเรา เป็นการเพิ่มกุศลศีลทานของเราขึ้นโดยลำดับลำดับ

การได้ยินได้ฟังเป็นสิ่งสำคัญมาก บรรดาสาวกทั้งหลายทุก ๆ องค์ที่เป็น สงฆ์ สรรณิ คัจฉามิ ของพวกเรานี้ ท่านสำเร็จขึ้นมาจากการได้ยินได้ฟังจากพระพุทธเจ้าเป็นอันดับหนึ่ง และจากพระสงฆ์สาวกทั้งหลายซึ่งเป็นครูเป็นอาจารย์เป็นอันดับต่อมาเรื่อย ๆ จนกระทั่งถึงทุกวันนี้ เพราะฉะนั้น การได้ยินได้ฟังจึงเป็นสิ่งสำคัญมาก ตาก็เป็นประโยชน์ หูก็เป็นประโยชน์ ตาได้มองเห็นทัศนียภาพ ซึ่งเป็นสิ่งประเสริฐเลิศเลอดังที่ท่านแสดงไว้ในมงคลสูตร สมณานนฺจ ทสฺสนํ การเห็นสมณะย่อมเป็นมงคลอันสูงสุด สมณะประเภทใดบ้าง

คำว่า สมณในธรรมมงคล ๓๘ ประการนี้ ท่านอธิบายออกไว้ว่า สมณะมี ๔ ประเภท สมณะแปดว่าเป็นผู้สงบกายวาจาใจจากบาปกรรมทั้งหลาย แยกออกแล้วมี ๔ ประเภท สมณะที่หนึ่ง คือ พระโสดา พระสมณะที่สอง คือ พระสกิทาคา สมณะที่สาม คือ พระอนาคา สมณะที่สี่ คือ พระอรหัตบุคคล นี่สมณะทั้งสิ้นนี้เป็นอุดมมงคล แก่เราทั้งหลายที่ได้เห็น แล้วจากนั้นก็ได้ยินได้ฟังอรรถธรรมจากท่าน แล้วบรรดาสาวกทั้งหลายท่านได้ยินได้ฟังอย่างนั้นแล้ว ท่านบรรลุธรรมขึ้นมาก็แนะนำสั่งสอนพวกเรา กระจายมาจนกระทั่งถึงทุกวันนี้ เพราะฉะนั้นหูของเราจึงเป็นประโยชน์มากจากอรรถจากธรรมทั้งหลายที่ได้ยินเพราะหูของเราเป็นสำคัญ

ตาได้มองเห็นสิ่งที่เป็นที่เคารพนับถือ เช่น พระพุทธรูปซึ่งเป็นองค์แทนของศาสดา หรือเห็นพระสงฆ์ที่ท่านปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เฉพาะอย่างยิ่ง เพียงมองเห็นผ้ากาสาวพัสตร์ซึ่งเป็นเครื่องหมายของท่านผู้เลิศเลอ มีพระพุทธเจ้าเป็นพระองค์แรก แต่ละพระองค์ ๆ แหละเป็นผู้ครองผ้ากาสาวพัสตร์นี้ เราก็คือเป็นมงคลแก่ตาของเราเป็นอย่างยิ่ง ตา หู เป็นมงคลแล้ว ใจของเรายังเป็นมงคลอีก เพราะสิ่งทั้งหลายออกมาจากใจ วันนี้ ตาของเรา หูของเรา ใจของเรา เป็นประโยชน์ต่อเราเรื่อยมา ตั้งแต่ออกเดินทางมาถึงวัดนี้วันนี้ จนกระทั่งถึงขณะนี้และขณะต่อไป นี้เรียกว่าหูตาเป็นมงคล

ร่างกายของเรานี้ได้ใช้ประโยชน์กับมันนี้มากมายกายกอง แต่ส่วนมากได้ทุ่มเทไปในทางอื่นทางใดซึ่งไม่ค่อยเป็นสาระสำคัญอะไรมากนัก เสียมากต่อมาก แต่ที่เราจะได้ชวนชวยพาร่างกายซึ่งเป็นเครื่องมือของเราทำงานในส่วนที่เป็นกุศลนี้ เป็นเวลาที่ทำได้ยาก แต่เวลานี้เป็นเวลาที่ได้ง่ายสำหรับเราแล้ว เราเป็นผู้ทรงไว้ในเวลาอันนี้ คือ

สะดวกราบรื่นทุกสิ่งทุกอย่าง ได้มาพร้อมหน้าพร้อมตากัน มากกราบไหว้ โดยพระท่านผู้นำก็พาไปกราบไหว้ครูบาอาจารย์องค์นั้นองค์นี้ องค์ไหนที่ท่านพาไปส่วนมากมักจะ เป็นพระที่สำคัญ ๆ เสมอ

ครูบาอาจารย์ที่เป็นผู้นำเรา ท่านไม่พาเราไปหาโรงสุรยาเมาโรงฝิ่นโรงกัญชาที่ ไหนแหละ ท่านจะพาไปหาสถานที่ที่รื่นเริงบันเทิงในคุณงามความดีทั้งหลายให้เป็นที่ หล่อเลี้ยงจิตใจของเราให้มีความสุขสมบูรณ์ ซึ่งเป็นคุณงามความดีอันสำคัญ เป็น เครื่องประดับใจด้วย เป็นคู่พึ่งเป็นพึ่งตายสำหรับใจด้วย ทั้งที่มีชีวิตอยู่ก็ต้องอาศัย ธรรมเป็นเครื่องดำเนิน ทั้งด้านชีวิตจิตใจหน้าที่การงาน มีธรรมเป็นเบรค มีธรรมเป็น เครื่องห้ามล้อและมีธรรมเป็นคันเร่ง มีธรรมเป็นพวงมาลัย หมุนไปตามอรรถตามธรรม ที่ชี้บอกแนวทางไว้แล้วย่อมไม่ผิดพลาดคนเรา หากทำไปตามความอยากความ ทะเยอทะยานส่วนมากมักจะเป็นความเสียหาย ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากเครื่องมือคือ ร่างกายของเราไปทำสิ่งนั้นสิ่งนี้แล้ว ก็ย่อมจะไหลเข้ามาสู่เจ้าของคือจิตใจ ให้รับเคราะห์ รักรกรรม ถ้าเป็นความชั่วช้าลามกก็ติดพันเข้าไปสู่ใจ

ร่างกายเรานี้เมื่อถึงเวลาแล้วไม่ว่าท่านผู้ดีผู้ชั่วแหละ ถึงเวลาตายแล้วตาย ด้วยกันทั้งนั้น โลกนี้เกิดแล้วต้องตายดังที่ท่านแสดงไว้ในธัมมจักกัปปวัตตนสูตร มีเป็น พระอุทานของอัญญาโกณฑัญญะว่า ยงฺกิลฺลิจิ สมุทฺถมฺมํ สพฺพนฺตํ นิโรธมฺมํ สิ่งใดก็ ตามเกิดขึ้นแล้วในโลกนี้ดับทั้งนั้น สิ่งที่จะเที่ยงแน่นอนหนาวรให้ต่อไปให้เป็นที่ฝากเป็น ฝากตายนั้นไม่มี แม้ที่สุดร่างกายของเราก็จะพังเช่นเดียวกับสิ่งทั้งหลายที่เราอาศัยอยู่ สิ่งใดเล่าที่ไม่พังก็คือบุญคือกุศล คุณงามความดีนี้แล นี้แหละเป็นที่ฝากเป็นฝากตาย ของเรา อย่าได้ปล่อยได้วาง เราเป็นลูกชาวพุทธ ขอให้ยึดพระพุทธเจ้าด้วยการประพฤติ ปฏิบัติตามท่านนี้เป็นของสำคัญมาก จึงได้ชื่อว่าลูกศิษย์มีครู หรือลูกมีพ่อแม่

เราเกิดมาแต่ละคน ๆ นั้นมีพ่อแม่เป็นแดนเกิดทั้งนั้น นี้เราเป็นชาวพุทธก็มี พระพุทธเจ้าเป็นแดนเกิดแห่งธรรมทั้งหลายให้ความสว่างกระจ่างแจ้งแก่พวกเรา เรา อย่าให้เสียท่าเสียทีที่เป็นชาวพุทธ ให้อุตสาหะบำเพ็ญพยายามคุณงามความดีทางโลกเรา ก็ชวนชวายเป็นเพราะธาตุชั้นธของเรทั้งหมดนี้มันเป็นสิ่งที่บกพร่องต้องการตลอดเวลา หา ความสมบูรณ์พูนผลไม่ได้ ต้องพาอยู่พากินพาหลับพานอน พาขับพาถ่ายพาไปพามา อยู่เฉย ๆ ก็ไม่ได้ นั่งนานก็ปวดก็เจ็บขึ้นมา เดินนาน อะไรริริยาบถทั้งสิ้นต้องเปลี่ยนให้ สม่่าเสมอ ต้องเปลี่ยนเพื่อให้ร่างกายของเราให้ทรงตัวอยู่ได้พอประมาณนั้นแล เพราะฉะนั้นการชวนชวายเป็นสิ่งเยียวยาทั้งหลาย จึงต้องได้วิ่งเต้นชวนชวายเป็นอันนี้เป็น ความจำเป็นสำหรับร่างกายของเรา ที่จะอยู่เป็นสุขตลอดถึงอายุขัยของมัน ส่วนคุณงาม

ความดีที่จะเป็นอาหารเครื่องหล่อเลี้ยงจิตใจเป็นที่พึงเป็นพึ่งตาย ผากเป็นผากตายได้อย่างแท้จริงนั้น เราก็คงหาเราอย่าปล่อยให้ว่าง อันนี้เป็นสำคัญมากทีเดียว

แต่ส่วนมากคนเรามักจะมองวัตถุทั้งหลายนั้นมากยิ่งขึ้นกว่าทางด้านนามธรรม คือจิตใจนี้ไปเสีย เพราะฉะนั้นจิตใจจึงเดือดร้อนวุ่นวายและเรียกร้องหาความช่วยเหลือ หาความช่วยเหลือจากเจ้าของอยู่ตลอดเวลา แต่เจ้าของก็เพลินไปในทางที่จะเป็นพินเป็นไฟ นำสิ่งที่จะเป็นพิษเป็นภัยมาเผาไหม้จิตใจของตนให้ได้รับความเดือดร้อนและเรียกร้องหาเจ้าของมากขึ้น ๆ แต่ไม่มีสิ่งสนองตอบแทนในทางที่ถูกที่ดีเลย นี่เพราะความประมาทของเจ้าของ เพราะฉะนั้นเมื่อเราทราบอยู่อย่างชัด ๆ กับทุกข์บาปเราเวลานี้ทั้งที่ยังมีชีวิตอยู่นี้ด้วย และเป็นชาวพุทธลูกตถาคตผู้รู้ผู้ฉลาดรอบคอบในโลกทั้งปวง ทั้งความเป็นอยู่ภายนอกภายใน พระองค์ทรงทราบหมด เราก็คงควรดำเนินตามนั้น อย่าให้ว่างเปล่าในสิ่งที่เป็สาระอันสำคัญ

คือใจเมื่อตายแล้วไม่ได้อยู่ที่นี้ ร่างกายสลายตัวลงไป ธาตุดินเป็นดิน ธาตุน้ำเป็นน้ำ ธาตุลมเป็นลม ธาตุไฟเป็นไฟ ใจเป็นใจ ใจนี้ไม่ตาย ที่เรียกว่าปาชา ปาชา เรียกว่าตายนั้นก็คือ ธาตุมันสลายจากส่วนผสมลงไปเท่านั้นเอง เมื่อสิ่งเหล่านี้สลายลงไปแล้วก็ใจก็ต้องออกจากร่าง ที่นี้ออกไปแล้วก็อยู่ที่อยู่ด้วยวิบากกรรม คือผลดีผลชั่ว จะทำให้เกิดสุขเกิดทุกข์อยู่นั้นแล เวลาตายไปก็ต้องเป็นไปตามวิบากกรรมดีชั่วนี้แล ที่นี้วิบากกรรมดีชั่วจะนำมาซึ่งผลแห่งความสุขและทุกข์ เราจะเลือกทำกรรมอันใด ถึงจะเป็นวิบากอันดีขึ้นมา เราก็คงรับแรงขวนขวายเสียตั้งแต่บัดนี้

วิบากกรรมอันดีก็ตั้งที่พี่น้องทั้งหลายได้อุตสาหะพยายาม ตั้งแต่ต้นมาจนกระทั่งบัดนี้ ด้วยการขวนขวายหาคุณงามความดีเข้าใส่ตน ด้วยการทำบุญให้ทาน รักษาศีล ภาวนา พึงธรรม จำศีล หรือธรรมเทศนาของท่าน แล้วนำไปอบรมจิตใจของตน ใจเมื่อได้รับการอบรมอยู่เสมอ เชื่อว่าได้อาหารเข้าไปหล่อเลี้ยงตัวเองแล้วก็มีสุขชุ่มเย็นเป็นสุขสงบร่มเย็น คนเราเวลาปกติไม่หิวไม่โหยจิตใจก็ไม่ค่อยหงุดหงิด ถ้ามีความหิวโหยมากอะไรมาสัมผัสสัมผัสไม่ได้จะเป็นพินเป็นไฟขึ้นมาอย่างรวดเร็ว นี่ก็เหมือนกันจิตใจเมื่อได้รับการเป็นเครื่องหล่อเลี้ยง จิตใจให้มีความสงบร่มเย็น เช่นจิตท่านผู้เป็นสมามีความสงบ ไม่ค่อยจะโกรธอะไรง่าย ๆ ได้รับเครื่องกระทบกระเทือนรูปเสียงกลิ่นรส เครื่องสัมผัสที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับดีทั้งชั่วเข้ามา ก็สนุกเลือกเฟ้นว่าสิ่งใดควรยึดสิ่งใดควรปิดทิ้งเสีย โดยไม่ต้องไปคิดคำนึงถึงภายนอกที่วุ่นวายด้วยเหตุผลกลไกอะไร

เช่น เขาตำหนิติเตียนเรา ตำหนิติเตียนเรื่องอะไรไม่ต้องไปวินิจฉัยใครครวญเขาให้มาก ยิ่งกว่าเราพยายามสลัดปิดอารมณ์ไม่ดีนี้ออกจากใจของเราเสีย แล้วเราก็อยู่ด้วยความสงบร่มเย็น นี้ผู้มีธรรมเป็นอาหารหรือเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงจิตใจ ย่อมไม่เกิด

ความหงุดหงิดเกิดความวุ่นวายอย่างง่ายตาย เหมือนจิตกำลังทิวโหยในอารมณ์ทั้งหลาย อะไรมาก็คว่ำ อะไรมาก็คว่ำ ส่วนมากมักจะคว่ำตั้งแต่ น้ำเหลว แล้วคว่ำแต่ ฟืนแต่ไฟเข้ามาเผาไหม้ตนเองมากยิ่งขึ้นกว่าจะคว่ำน้ำทำได้แก่ ธรรม เข้ามาชโลมจิตใจให้มีความร่มเย็นเป็นสุข นี่เรามาบำเพ็ญคุณงามความดี นี่ละธรรมทั้งหลายนี้แล ความดีทั้งหลายนี้แล เข้าไปหล่อเลี้ยงจิตใจของเราให้มีความชุ่มเย็น จะอยู่ในโลกนี้ก็ชุ่มเย็นไปจนกระทั่งถึงวันอวสาน แล้วตายไปแล้วอำนาจแห่งธรรมที่เราบำเพ็ญมานี้ก็เป็นบุญเป็นกุศลเข้าติดแนบกับจิตใจของเรา ไปก็ด้วยความเป็นสุข ท่านจึงเรียกว่าสุคติ ไม่เป็นทุกข์ เมื่ออยู่ก็อยู่ด้วยการทำความดีเพื่อความสุคติไปก็ไปด้วยสุคติ คือไปดี

นี่อำนาจแห่งบุญกุศลทำบุคคลให้รับความสงบร่มเย็นอย่างนี้ จึงขอให้ดำเนินทั้งสองฝ่าย คือเรื่องร่างกายที่เราจะชวนชวายเป็นเขาก็ต้องทำไป ไม่ทำไม่ได้ ส่วนบุญกุศลที่จะหล่อเลี้ยงจิตใจของเราในภพชาติต่อไปนั้นเราก็ไม่ประมาท อุตส่าห์พยายามเสาะแสวงหาอยู่โดยสม่ำเสมอ คือเป็นความจำเป็นอย่างน้อยเช่นเดียวกับส่วนร่างกายมากกว่านั้นให้เน้นหนักในทางนี้ให้มาก เพราะจิตใจนี้การก้าวเดินของวิภูจักรวิภูจิตนี้ไม่มีที่สิ้นสุดจุดหมายปลายทาง นอกจากบุญกุศลเท่านั้นจะเป็นเบรคห้ามล้อจะตัดเครื่องวิภูวนทั้งหลายที่ยืดยาวนานให้หัดสั้นเข้ามา ๆ ด้วยอำนาจแห่งบุญกุศลนี้

คำว่ายืดยาวนานคืออย่างไร คือธรรมตาของจิตนี้จะต้องเวียนเกิดเวียนตายอยู่อย่างนี้เรื่อยไปด้วยวิบากกรรมดีชั่วต่าง ๆ ที่นี้เมื่อวิบากกรรมอันดีมีจำนวนมากเข้า ๆ ก็เป็นเหตุให้ตัดภพตัดชาติที่ยืดยาวสาวไส้นั้นให้สั้นเข้ามา ๆ เช่นอย่างจะเกิดจะตายอีกประมาณสักหมื่นชาตินี้ก็สั้นเข้ามา ย่นเข้ามาพันชาติย่นเข้ามา ร้อยชาติย่นเข้ามา จนกระทั่งถึงเจ็ดชาติดังที่ท่านแสดงไว้ว่า ท่านผู้ตกกระแสนแห่งธรรมได้แก่ พระโสดา พระโสดาบัน แปลว่าผู้ถึงกระแสนแห่งพระนิพพาน หรือกระแสนแห่งวิภูฏะได้แก่ความหยุดกึกแห่งความเกิดตายทั้งหลาย มีพระพุทธเจ้าเป็นองค์สำคัญพระองค์แรกนี้เรียกว่า โสดา คือกระแสนแห่งวิภูจักรเข้าถึงจิตใจแล้ว อย่างมากท่านผู้สำเร็จพระโสดาจึงเกิดอีกเพียงเจ็ดชาติเท่านั้น

นี่ก็คืออำนาจแห่งบุญแห่งกุศล เป็นเครื่องย่นวิภูจิตวิภูจักรที่เคยหมุนเวียนเปลี่ยนแปลงมามากต่อมากนั้น ให้หัดสั้นเข้ามา สั้นเข้ามา จนกระทั่งถึงเจ็ดชาติ ย่นเข้ามาในท่ามกลางอีก ก็อีกสามชาติ นี่หมายถึงพระโสดา ชั้นต่ำจะเกิดตายอีกเพียงเจ็ดชาติ แต่อย่างไรก็ไม่ไปบายนุญต้องไปทางดีโดยถ่ายเดียวเท่านั้น สามชาติท่ามกลาง อย่างอุกฤษฏ์หนึ่งชาติ คือเกิดขึ้นมาบรรลุพระโสดาแล้ว แม้จะเกิดขึ้นอีกก็เพียงชาติเดียว นี่แยกได้เป็นสอง คือสำเร็จพระโสดาในชาตินั้นแล้ว สามารถบำเพ็ญตนให้ได้บรรลุอรหัต

บุคคลในชาตินั้นก็เป็นได้ ท่านเรียกว่า เอกพีซี คือมีพีซีที่จะให้เกิดให้ตายอีกเพียงชาติเดียวเท่านั้น

เมื่อบรรลุธรรมถึงขั้นสูงสุดวิมุตตินิพพานแล้ว ต้องตัดเรื่องภพเรื่องชาติอันเป็นต้นเหตุแห่งความทุกข์ทั้งหลายออกไปโดยสิ้นเชิงไม่มีสิ่งใดเหลือ ท่านจึงเรียกว่า นิพพานัม ปริมัม สุขัม ไม่มีสุขอันใดในสามแดนโลกธาตุนี้จะเสมอเหมือนสุขในพระนิพพานของท่านผู้สิ้นกิเลสแล้วเลย ความสิ้นกิเลสนี้ไปจากไหน ถ้าไม่ไปจากคุณงามความดี กิเลสตัวใด ๆ ไม่เคยสร้างความดีให้เรา นอกจากพาเราให้ลุ่มหลงมกมายกับมัน แล้วไสลลงไปนอนรกกองทุกข์ทั้งหลายเท่านั้น แต่คุณงามความดีนี้ไม่เคยหลอกลวงต้มตุ๋นใคร ท่านจึงเรียกว่าธรรม คือของจริงอันประเสริฐ ลบไม่สูญ เมื่อเราทำลงไปมากน้อย อำนาจแห่งบุญแห่งกุศลของเรานี้จะหนุนจิตใจของเรา ให้มีความสุขความเจริญในภพนั้น ๆ ด้วย แล้วยังจะต้องตัดภพชาติที่ยืดยาวสาวโส่้นให้สั้นเข้ามาสั้นเข้ามา จนกระทั่งถึงวิมุตติหลุดพ้นด้วยอำนาจแห่งกุศลนี้ด้วย

จึงขอให้พี่น้องทั้งหลายได้นำธรรมะทั้งหลายที่ได้ยินได้ฟังนี้ ไปประพฤติปฏิบัติ อุตส่าห์พยายามลากเข็นตัวของเรา ที่มันแน่นอนหรือไม่แน่นอนในจิตใจของเราเวลานี้ ตายแล้วจะไปเกิดที่ไหน จะไปเกิดที่ภพกี่ชาติให้มันหมดย่นเข้ามา จนถึงเกิดความแน่ใจภายในจิต สำหรับความแน่ใจนี้จะเกิดได้ในวงพุทธศาสนาของเรานี้ไม่ต้องสงสัย เฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติภาวนานี้ทำให้เห็นได้อย่างชัดเจนเลย ประจักษ์เข้ามา ๆ ย่นเข้ามาเห็นประจักษ์ในใจ จนกระทั่งใจอึมหมดย่นทุกสิ่งทุกอย่างแล้วปล่อยหมดในบรรดาที่ใจเคยติดเคยพันลุ่มหลงมกมายมาตั้งแต่ก่อน สลัดปัดทิ้งออกหมดเพราะไม่มีอะไรเหนือคำว่าพอแล้ว สลัดหมด อยู่กับความพอ พอดี

นิพพานแปลว่าความพอก็ไม่ผิด คือไม่มีอะไรที่จะยิ่งกว่าคำว่าพอ ดีมาก็พอแล้ว อะไร ๆ ชั่วมาก็พอแล้ว พอหมดแล้ว คำว่าพอแล้วหมดกังวล นี่ละธรรมที่สิ้นกังวลหมดกังวลจริง ๆ ได้แก่ นิพพานธรรมออกไปจากกุศล คือ ทาน ที่ท่านผู้ใจบุญทั้งหลาย ได้พยายามชวนชวนสร้างใส่ตน ๆ แล้วก็จะเป็นผู้สมบูรณ์พูนผลทั้งในภพนี้และภพหน้า การแสดงธรรมก็เห็นสมควรแก่เวลา จึงขอความสวัสดีมีแก่พี่น้องทั้งหลายโดยทั่วกันเทอญ

วันนี้คนมากี่ร้อยวันนี้ ประมาณกี่ร้อย รถใหญ่มากี่คันวันนี้ (ประมาณ ๓๕๐ คัน) ถ้าไปทำความชั่วละก็คน ๓๕๐ คนนี้ไปทำให้โลกพินาศได้มากมายนะ แต่นี่มาทำความดีมันเย็นไปหมด มันตรงกันข้ามนะ มาทำความดีนี้เย็นไปหมด ถ้าทำความชั่วแล้วเมืองอุดรนี้แตกไปตั้งแต่เช้า เช้ามีดด้วยนะ ยังไม่ทันได้เห็นหน้าเลยเพราะกลัวนี้ หลวงตาบัวไปก่อนเลยไม่อยู่ ดีไม่ดีไม่เห็นวัด ปิดกำแพงแล้ว โดดทางหลังวัดไปเลย เพราะ

มาทำความชั่วใครก็กลัวนี้ใช่ไหมล่ะ จะมาฆ่าเสียด้วย แล้วใครเป็นสมภารวัด ต้องเป็น
เบอร์หนึ่งก่อน ตายก่อนเพื่อน เราต้องเผ่นก่อนเพื่อนซิ อยู่ยังไงเราก้พระคนหนึ่ง หัวใจ
มาจากประชาชน ประชาชนกลัวเราจะไปกล้าหาญอะไรอย่างงั้น ไม่ใช่เป็นฐานะที่จะกล้า
หาญอย่างงั้น นี่มาทำความดีเย็นไปหมด แน่ความดี ความชั่วมันติดกัน เอ้า ! มีธุระ
อะไรก็จัดไปตามเรื่อง

*****